

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Vrchní soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Kateřiny Černé a soudců Mgr. Mileny Filingerové a JUDr. Evy Hodanové ve věci

žalobce: **Chytrý nájem s. r. o.**, IČO: 29158958
sídlem Ke Křižovatce 466, 330 08 Zruč
zastoupen advokátem JUDr. Hanou Kapitánovou
sídlem Sady 5. května 296/36, 301 00 Plzeň

proti
žalovaným: 1) [redacted] narozený dne [redacted]
bytem [redacted]
zastoupen advokátem JUDr. Jiřím Voršílkou
sídlem Opletalova 4, 110 00 Praha 1

2) [redacted] narozený dne [redacted]
bytem [redacted]

o zaplacení směnečného peníze ve výši 619 650 Kč s postiženími právy, o odvolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 28. 8. 2023, č. j. 41 Cm 32/2019-385,

Shodu s prvopisem potvrzuje Zuzana Loukotová.

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně se potvrzuje.
- II. Žalobce je povinen zaplatit žalovanému k rukám jeho právního zástupce náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 26 910,40 Kč, do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

1. Soud prvního stupně shora označeným rozsudkem v bodě I. výroku vůči žalovanému zrušil směnečný platební rozkaz ze dne 8. 4. 2019, č. j. 41 Cm 32/2019-15 a v bodě II. výroku uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému náhradu nákladů námitkového řízení ve výši 227 579,41 Kč.
2. Uvedl, že směnečným platebním rozkazem vyhověl soud žalobě o zaplacení částky 619 650 Kč s postiženími právy, proti němuž podali žalovaní včasné námitky. V nich uvedli, že na základě smlouvy o půjčce byla žalovanému poskytována půjčka dle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále jen z. s. ú.). Jedná se o překlenovací půjčku, a proto nelze aplikovat § 2 písm. a) a c) z. s. ú. Smluvní pokuta je skrytým úrokem, případně úplatou za poskytnutí půjčky. Směnka byla vystavena pro účely zajištění splácení spotřebitelského úvěru, a proto je neplatná (§ 18 z. s. ú.). Blankosměnka byla neoprávněně doplněna, neboť k poskytnutí půjčky nikdy nedošlo. Půjčka měla být vázána na výstavbu rodinného domu, k níž nedošlo. Žalobce a Ekonomické stavby s.r.o. (dále jen „společnost ES“) jsou navzájem propojenými osobami prostřednictvím [REDAKCE]. Dále namítli nicotnost (neplatnost) ujednání o smluvní pokutě. Žalovaný č. 1 vystupuje ve vztahu jako spotřebitel, žalobce je podnikatel. Přiměřenost smluvní pokuty je třeba posuzovat z pohledu zajištěné povinnosti. Smluvní pokuta trojnásobně převyšuje výši jistiny, což ji činí nepřiměřenou. Odkázali na § 1813 a 1815 zákona č. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) a současně na odst. 1 písm. e) přílohy Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993. Žalobce neměl zapsanou živnost s předmětem podnikání „poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru“, nebyl oprávněn půjčku podle z. s. ú. poskytnout. Následně doplnili, že půjčka byla poskytnuta na krátkou dobu a byla zajištěna značně vysokou smluvní pokutou, což je zjevně nekalou praktikou a způsob obcházení zákona. Žalobci muselo být od počátku jasné, že žalovaný č. 1 nebude schopen půjčku zaplatit, neposoudil jeho úvěruschopnost. Půjčka měla být poskytnuta jako bezúročná za podmínky získání hypotečního úvěru, který měl půjčku refinancovat. Hypoteční úvěr poskytnut nebyl.
3. Rozsudkem zdejšího soudu ze dne 24. 6. 2019, č. j. 41 Cm 32/2019-127, který vůči žalované nabyl právní moci, byl směnečný platební rozkaz ponechán v platnosti. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2021, č. j. 12 Cmo 53/2020-229, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně ve vztahu mezi žalobcem a žalovaným potvrzen, byl zrušen rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2022, č. j. 29 Cdo 1765/2021-266 a věc byla odvolacímu soudu vrácena k dalšímu řízení. Nejvyšší soud odkázal na závěry prezentované Ústavním soudem v nálezu ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. I. ÚS 2337/21. Následně Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 8. 3. 2023, č. j. 12 Cmo 53/2020-279 zrušil ve vztahu mezi žalobcem a žalovaným rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení s pokynem, aby se vypořádal s otázkou, zda smlouva o „půjčce“ byla sjednána jako úplatná či bezúplatná a zda na ni dopadá zákon o spotřebitelském úvěru, tedy zda ujednání o „smluvní pokutě“ je opravdu sankcí pro případ nesplnění povinností ze strany žalovaného nebo „skrytým úrokem“.
4. Žalovaný doplnil, že společnost ES, aniž by si ověřila jeho úvěruschopnost či provedla alespoň rámcový výpočet, zda má žalovaný možnost získat hypoteční úvěr, vnutil mu „bezúročnou a bezúročnou“ půjčku s tím, že bude následně refinancována z hypotečního úvěru, který pro žalovaného zajistí společnost ES. Od počátku říkal, že vlastní prostředky k dispozici nemá. Půjčené peněžní prostředky měly být vráceny s dodatečnými náklady, které nemohou být klasifikovány jako smluvní pokuta. Slib a smlouva o půjčce tvoří jedno právní jednání, na které je nutno hledět uceleně. Společnost ES a žalobce jsou propojeni.

5. Žalobce uvedl, že v projednávané věci nelze aplikovat nálezn Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2337/21, když projednávaná věc není skutkově obdobná s posuzovanou proto, že námitková obrana nebyla identická. Žalovaný nezískal hypoteční úvěr z důvodů na jeho straně, protože se i přes zpracovanou projektovou dokumentaci a uzavřenou smlouvu o dílo na výstavbu rodinného domu rozhodl stavbu nerealizovat. To nelze klást k tíži žalobce či společnosti ES.
6. Po provedeném dokazování (směnkou, smlouvou o půjčce č. [REDAKCE] ze dne 16. 2. 2016, výpisem z účtu žalobce, žádostí o poskytnutí půjčky ze dne 16. 2. 2016, e-mailovou komunikací ze dnů 3. 2. 2016 a 15. 2. 2016, smlouvou o dílo č. [REDAKCE] ze dne 20. 5. 2016, informací o pozemku na listu vlastnictví č. [REDAKCE] výpisy z obchodního rejstříku, údaji z veřejné části živnostenského rejstříku, předžalobním upomínkou ze dne 12. 3. 2019 a ze dne 19. 3. 2019, dokladem o doručování, dopisem ze dne 26. 3. 2019, e-mailovou korespondencí ze dnů 13. 11. 2014, 26. 5. 2016, 8. 7. 2016, 2. 6. 2016 a 24. 8. 2016, vyjádřením ČSSZ ze dne 23. 6. 2023, evidenčním listem důchodového pojištění, výpisem z evidence OSVČ za rok 2015, výpisem z katastru nemovitostí a výsledkem žalovaného) soud uzavřel, že žalovaný podepsal blankosměnku zajišťující pohledávku žalobkyně ze smlouvy o půjčce, v níž je obsaženo oprávnění žalobce chybějící údaje do blankosměnky doplnit. Blankosměnka byla vyplněna v souladu s dohodou. Brání-li se dlužník ze směnky zaplacení, leží na něm důkazní břemeno k prokázání námitky (čl. I § 17 z. s. š.). Kauzou směnky je smlouva o půjčce, která je spotřebitelskou smlouvou podle § 1810 o. z. Předmětem posouzení bylo, zda je smlouva o půjčce smlouvou o spotřebitelském úvěru ve smyslu zákona o spotřebitelském úvěru a zda žalobce svým postupem obchází zákaz uvedený v § 18. Názor žalobce, že skutková obrana není totožná jako ve věci, v níž Ústavní soud rozhodl nálezem sp. zn. I. ÚS 2337/21, se soud neztotožnil, nadto je vázán názory prezentovanými v rozhodnutích dovolacího a odvolacího soudu v této věci. Žalovaný uzavřel smlouvu o půjčce v souvislosti se smlouvou o dílo, uzavřenou se společností ES, a to v programu „Nulová hotovost“, ohledně něhož bylo společností ES inzerováno, že pro realizaci výstavby rodinného domu není třeba disponovat žádnými finančními prostředky. Proto si žalovaný společnost ES vybral. Informoval, že nemá hotovost. Byl ujišťován o možnosti financování stavby prostřednictvím hypotečního úvěru, jehož vyřízení mu zajistí společnost ES, a o úhradě půjčky ve výši 170 000 Kč z tohoto úvěru. Za společnost ES jednala se žalovaným [REDAKCE], která zároveň řešila i poskytnutí půjčky od žalobce. Ohledně majetkové situace požadovala předložení daňového přiznání. Je nerozhodné, zda k poskytnutí hypotečního úvěru došlo či nikoliv. Podstatné je, že i kdyby se tak stalo, lze si jen obtížně představit situaci, že by půjčka byla vrácena ve lhůtě splatnosti, tj. do 18. 4. 2016. Záloha ve výši 170 000 Kč byla smluvně účelově vázána tak, že bude žalobcem vyplacena na účet společnosti ES, která ji v souladu se smlouvou o dílo ze dne 12. 11. 2014 využije na pořízení projektové dokumentace. Teprve po vyhotovení této dokumentace by bylo možné provést kompletaci žádosti žalovaného o poskytnutí hypotečního úvěru a tuto předat bance k posouzení. I kdyby se v procesu nevyskytly žádné problémy, je Ústavní soud přesvědčen, že by to nebylo možné realizovat ve lhůtě dvou měsíců tak, aby se žalovaný do prodlení se splácením půjčky nedostal. Žalobce musel od samého počátku předpokládat, že žalovaný jistinu včas neuhradí. To platí tím spíše, že žalovaný před uzavřením předmětné smlouvy opakovaně deklaroval, že naspořenými finančními prostředky pro včasné splacení nedisponuje a je odkázán na hypoteční úvěr. Bylo tak zřejmé, že se žalovaný dostane do prodlení a dojde k aktivaci ujednání o smluvní pokutě, na kterou je nutno hledět jako na skrytý úrok, tj. úplatu, kterou za poskytnutí půjčky věřitel nad rámec jistiny od dlužníků obdrží. Žalovaný vypověděl, že projektové inženýrské práce byly prováděny až po půjčce, k projektové dokumentaci měl připomínky, a proto se dělaly změny, které se řešily týdny. Smlouva o dílo byla uzavřena dne 19. 5. 2016, tedy po splatnosti půjčky. V návaznosti na závěry nálezu Ústavního soudu lze i v dané věci dospět k závěru, že žalobce, jehož hlavním, ne-li jediným předmětem podnikání je poskytování údajně bezúplatných překlenovacích půjček klientům společnosti ES, musel od samého počátku předpokládat, že žalovaný jistinu včas neuhradí, dostane se do prodlení a dojde k aktivaci ujednání o smluvní pokutě. Ujednání o smluvní pokutě je tedy skrytým úrokem. Přestože žalovanému s ohledem na ustanovení čl. I § 17 z. s. š. přísluší námitky toliko vůči majiteli směnky, měly by se

soudy dle názoru Ústavního soudu zabývat otázkou, zda s ohledem na okolnosti věci, zejména okolnosti jednotlivých smluvních vztahů, do nichž žalovaný vstoupil, a propojení obou společností, tedy žalobce a společnosti ES, nepředstavuje formální oddělení obou subjektů ve své podstatě toliko jednoduchou a účinnou „právní kličku“, jež ve svém důsledku vede ke znemožnění, případně značnému ztížení právní obrany žalovaných v případném soudním sporu. Výpovědi účastníka bylo prokázáno, že bylo nad rozlišovací schopnosti žalovaného vnímat žalobce jako samostatný subjekt práva, oddělený od společnosti ES, obzvláště když s ním vždy jednala zaměstnankyně ES paní [REDAKCE] a veškerá korespondence s ním byla vedena z e-mailové adresy společnosti ES. Z prohlášení žalobce v žádosti o poskytnutí půjčky vyplývá, že jedním z jeho hlavních předmětů činnosti je poskytování krátkodobých překlenovacích půjček klientům společnosti ES za účelem výstavby rodinných domů. Soud s ohledem na uvedené připustil námitkovou obranu žalovaného plynoucí z jeho vztahu ke společnosti ES z důvodu její faktické provázanosti se žalobcem. I když nelze brát k tíži společnosti ES, potažmo žalobce, že ke stavbě rodinného domu nedošlo, je zřejmé, že koordinace postupu mezi žalobcem a společností ES se přiči dobrým mravům, a je jednáním absolutně neplatným (§ 588 o. z.). Žalobce postupoval v rozporu se zákonem o spotřebitelském úvěru (§ 18), a proto je namíste na předloženou směnku pohlížet jako na směnku neplatnou.

7. Při právním posouzení vycházel soud z čl. I § 10 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový (dále jen „z. s. š.“). Protože se žalovaný ubránil povinnosti směnku zaplatit, soud vydaný směnečný platební rozkaz vůči němu zrušil a přiznal mu náhradu nákladů řízení (§ 142 odst. 1 o. s. ř.).
8. Žalobce napadl rozsudek včasným odvoláním a navrhl jeho změnu tak, že směnečný platební rozkaz bude vůči žalovanému ponechán v platnosti. Poukázal na podstatnou část nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2337/21. Soudu prvního stupně vytkl, že nekriticky vyšel z výpovědi žalovaného, kterou učinil se znalostí nálezu, a upozadil listinné důkazy. Směnku avalovala matka žalovaného, která disponovala značným majetkem, což bonitu dlužníků posilovalo. Žalovaní byli tedy schopni půjčku zaplatit. Neobstojí tak závěr, že žalobce předpokládal prodlení s úhradou půjčky, která byla zajištěna smenkou, a to bonitním avalem. Citovaný nálezh řeší skutkově i právně odlišnou situaci. Námitka, že v termínu splatnosti půjčky nebylo reálně možné vyřídit hypoteční úvěr, nebyla vznesena. V komunikaci je uvedeno pouze tolik, že půjčka je snadno refinancovatelná bankovním úvěrem. Mezi uzavřením smlouvy o dílo a smlouvou o půjčce uplynulo patnáct měsíců, do splatnosti půjčky dokonce sedmáct měsíců, tj. dostatečná doba na vyřešení financování jinou půjčkou či spotřebitelským úvěrem. Uvedená lhůta byla také dostatečná na vyřešení hypotečního úvěru. Pokud žalovaný uzavřel se značným předstihem smlouvu o dílo, nemohl žalobce předpokládat, že se dostane do prodlení s úhradou půjčky. Vyřízení hypotečního úvěru je vztahem klienta a banky, žalobce nemá možnost jeho vyřízení ovlivnit. K zajištění hypotečního úvěru se nezavázala ani společnost ES, jak ostatně odvolací soud opakovaně konstatoval ve svých jiných rozhodnutích. Bylo prokázáno, že žalovaný neposkytoval součinnost v otázce financování a spolupráci ukončil. K vyřízení hypotéky nedošlo z důvodů na straně žalovaného, který se i přes zpracovanou projektovou dokumentaci rozhodl od výstavby domu upustit. Rozhodnutí soudu prvního stupně vychází z důkazů v řízení neprovedených, týkajících se programů nabízených společností ES (program Nulová hotovost). Z námitek je zřejmé, že neobsahují totožnou obranu, z níž vycházel Ústavní soud ve svém nálezu (neobsahují tvrzení o nedostatku finančních prostředků k vrácení půjčky a že smluvní pokuta je fakticky skrytým úrokem). Žalovaný smlouvu o budoucí smlouvě o dílo uzavřel se společností ES dne 12. 11. 2014 a zavázal se zaplatit zálohu 170 000 Kč na přípravné práce. K únoru 2016 byl žalovaný již 15 měsíců v prodlení s úhradou této zálohy a bylo mu tak nabídnuto několik možností jejího zafinancování. První dvě nabídky byly půjčky poskytované bankou, třetí nabídka byla krátkodobá bezúročná půjčka od žalobce, kterou bylo možné refinancovat bankovním (hypotečním) úvěrem. Bylo na žalovaném, jakou variantu zvolí. Žalovanému byly nastíněny i důsledky v případě nevrácení půjčky v termínu splatnosti na modelových příkladech. Šlo tedy o bezúročnou půjčku, o níž žalobce nemohl předpokládat, že nebude uhrazena v termínu splatnosti. Žalovaný byl opakovaně urgován k dodání podkladů ke

kompletaci úvěrové složky. Jeho nesoučinnost způsobila prodlení, které mělo na splacení půjčky vliv, obzvláště měla-li být splacena z tohoto úvěru. Z žádného důkazu pak nevyplyvá, že nebylo možné hypoteční úvěr nebo jinou formu financování půjčky vyřídit ve lhůtě dvou měsíců. K předmětnému nálezu Ústavního soudu uvedl, že nerespektuje základní zásady interpretace právního jednání a je i v rozporu s předchozí jeho rozhodovací praxí (viz rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 127/21). Vymezil se proti názoru Ústavního soudu, že je možné připustit kauzální námitky vzniklé ze vztahu k neúčastníku směnečné kauzy. V předmětné věci s ohledem na čas a průběh jednání se žalovaným (žalobcem podrobně rekapitulovaným) je zřejmé, že žalobce ani společnost Ekonomické stavby nejednaly ve vztahu k žalovanému nepoctivě, z jednání neprofitovali, ani nemohli předpokládat, že se žalovaný dostane do prodlení s úhradou půjčky, nehledě na bonitního aval směnky. Žalovaný uvedl žalobce v omyl ohledně možnosti vrátit půjčku v termínu splatnosti a nemůže tedy nyní čerpat výhodu ze své nepoctivosti (§ 6 o. z.). Vůle žalovaného vyplývá ze smluv, když jinou vůli jednoznačně neprojevil. Smlouva o půjčce není v rozporu s právní úpravou ochrany spotřebitele, jde o jednoduché ujednání, k němuž žalovaný neměl připomínku. Ústavní soud v předmětném nálezu zasáhl do věci jako soud další instance, byť mu zjištění skutkového stavu nepřisluší. Principem půjčky je dohoda o poskytnutí půjčky a jejím vrácení, a to bez ohledu na to, kdo půjčku poskytuje. Zrušení směnečného platebního rozkazu spravedlivým uspořádáním vztahů není. Žalovaný byl zcela zbaven povinnosti platit své závazky a současně na jeho straně dochází k bezdůvodnému obohacení. Spravedlivým by bylo minimálně vypořádání jistiny půjčky, která byla objektivně poskytnuta. Zdůraznil, že důkaz výsledkem účastníka je podpůrným důkazem a nelze z něho činit žádná skutková zjištění. Obrana žalovaného v řízení doznala zásadní změny po vydání nálezu, výsledkem čehož je nesprávný závěr soudu prvního stupně, že žalovaný nebyl schopen rozlišovat mezi žalobcem a společností ES. Listinné důkazy jsou s výsledkem účastníka v rozporu. Nebylo prokázáno, že žalovaný uzavřel smlouvy v rámci programu „Nulová hotovost“. Tomu odpovídá jen výsledek žalovaného, žádný jiný důkaz. Soud prvního stupně nepřihlédl ke všem skutečnostem a důkazy hodnotil v rozporu s § 132 o. s. ř. Vyhradil se proti závěru, že by se jednání žalobce a společnosti ES přičilo dobrým mravům a bylo tak absolutně neplatné. Tento závěr neumožňuje jakákoliv v řízení učiněná zjištění; naopak jednání bylo transparentní.

9. Žalovaný ve vyjádření k odvolání navrhl napadený rozsudek jako věcně správný potvrdit. Opětovně popsal důvody, proč oslovil společnost ES a průběh jednání s ní. Zrekapituloval obsah emailové korespondence s paní [REDAKCE]. Uvedl, že jde o typizované jednání žalobce a společnosti ES vůči klientům, což je soudům známo z jejich činnosti. K praktice rádoby bezplatné překlenovací půjčky se vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu, který plně dopadá i na řešenou věc. Vzhledem ke skutkovým okolnostem je třeba na sjednanou smluvní pokutu hledět jako na skrytý úrok, tedy úplatu, kterou žalobce nad rámec jistiny půjčky od dlužníka obdrží. Tak závazek prezentovala i paní [REDAKCE], která výslovně sdělila, že dva měsíce bude půjčka zcela zdarma a následně budou hradit měsíční splátku.
10. Odvolací soud opětovně přezkoumal napadený rozsudek včetně řízení, které jeho vydání předcházelo (§ 212 a násl. o. s. ř.) a neshledal odvolání žalobce důvodným.
11. Předně, výhrady žalobce k nálezu Ústavního soudu ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. I. ÚS 2337/21 jsou bezpředmětné. Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby. Pro obecné soudy z citovaného článku vyplývá povinnost vycházet při rozhodování jiných, avšak obdobných věcí z výkladu učiněného Ústavním soudem v rozhodnutích (tzv. precedenční závaznost). Odkazoval-li žalobce na rozhodnutí odvolacího či dovolacího soudu, v nichž hodnotily smlouvu o půjčce jako bezúplatnou, co do typu inominační (§ 1756 odst. 2 o. z.), jde o rozhodnutí časově předcházející předmětnému nálezu Ústavního soudu a na závěrech v nich prezentovaných nelze nadále setrvat. Nejvyšší soud to ve svém zrušujícím rozsudku ze dne 29. 9. 2022 vyjádřil jasně: „Jakkoli při hodnocení povahy obsahově srovnatelných právních úkonů (do 31. 12. 2013) a právních jednání (od 1. 1. 2014), jehož smluvní stranou byl žalobce (jako věřitel), dovodil, že ujednání o smluvní pokutě pro případ prodlení dlužníka

s vrácením „půjčky“ nelze považovat za ujednání o úroku či úplatě, nelze přehlédnout, že tento závěr (bez dalšího) v ústavní rovině neobstál“.

12. Žalobce uplatnil právo z platné směnky vlastní, z níž žalobci podle čl. I § 78 odst. 1 ve spojení s čl. I § 28 odst. 1 z. s. š. vznikl vůči žalovanému jako výstavci směnky přímý nárok na zaplacení směnečného peníze spolu se směnečným úrokem a směnečnou odměnou (čl. I § 48 z. s. š.). Platnou je každá vlastní směnka splňující náležitosti vyžadované čl. I § 75 z. s. š., tedy i směnka předložená žalobcem. To, že práva ze směnky případně nemohou být žalobci přiznána (ať již z důvodu jejího nesprávného vyplnění nebo proto, že zákon zajištění určitého závazku směnkou zakazuje) nečiní směnku neplatnou. Názor soudu prvního stupně o neplatnosti směnky není správný.
13. Směnečné řízení je ovládáno zásadou koncentrační, formulovanou v § 175 odst. 1 o. s. ř., o níž byl žalovaný poučen ve směnečném platebním rozkaze, který mu byl doručen do vlastních rukou. Uvedená zásada znamená, že předmětem projednání mohou být jen včasné a odůvodněné námitky, za něž jsou považovány ty, které jednoznačně a nezaměnitelně vymezují skutek, o které se obrana opírá (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 577/2010). Předmětem námitkového řízení tedy nemohou být tvrzení o skutkových okolnostech uplatněných žalovaným po uplynutí zákonné lhůty k podání námitek; to se však týká jen tvrzení nových, ve lhůtě neuplatněných. Doplnění včas uplatněných tvrzení o skutkových okolnostech možné je.
14. Odvolací soud souhlasí se žalobcem potud, že obsahem včasných námitek žalovaného nebylo, že by půjčka měla být vrácena z hypotečního úvěru. Nesouhlasí s ním však v tom, že uvedené je zásadním těžištěm nálezu Ústavního soudu. Ústavní soud v předmětném nálezu vyslovil výhrady k postupu nalézacích soudů, které při posuzování úplatnosti či bezúplatnosti smlouvy o půjčce nedostatečně přihlíděly k výslovné deklaraci dlužníků o absenci naspořených finančních prostředků a nezbytnosti splatit půjčku z hypotečního úvěru a nezabývaly se průběhem předsmluvních jednání. V posuzované věci se žalovaný od počátku bránil tím, že smlouva o půjčce je smlouvou úplatnou, tedy smlouvou o spotřebitelském úvěru, neboť smluvní pokuta představuje skrytý úrok, případně úplatu ve prospěch žalobce, a provázaností společnosti ES s žalobcem přes osobu [REDAKCE] [REDAKCE]. Uvedenou obranu doplnil tak, že půjčka byla poskytnuta na velmi krátkou dobu za současného sjednání značně vysoké pokuty, což žalobci umožňuje profitovat z prodlení. Protože od začátku říkal, že nemá žádné finanční prostředky, byla mu společností ES jako řešení nabídnuta možnost zaplatit zálohu prostřednictvím překlenovacího úvěru poskytnutého žalobcem, který bude refinancován následnou hypotékou. Uvedená tvrzení odvolací soud považuje za rozvinutí tvrzení o úplatnosti smlouvy o půjčce a smluvní pokutě jako skrytém úroku. Závěry vyplývající z nálezu Ústavního soudu nelze chápat úzce tak, že jakákoliv jiná námitka než námitka, že půjčka měla být vrácena z hypotečního úvěru, nemůže (po provedeném dokazování) vyústit v závěr, že smlouva o půjčce je smlouvou úplatnou, tudíž smlouvou o spotřebitelském úvěru. Odvolací soud je toho názoru, že důsledky nálezu Ústavního soudu mají širší dopad v tom smyslu, že budou-li prokázány jakékoliv jiné skutečnosti svědčící o tom, žalobce mohl důvodně předpokládat, že osoba v pozici dlužníka nebude schopna půjčené finanční prostředky ve sjednané krátké lhůtě vrátit, tj. mohl kalkulovat s aktivací ujednání o „smluvní pokutě“, bude namístě i závěr, že „smluvní pokuta“ představuje fakticky „skrytý úrok“, tj. že smlouva o půjčce je smlouvou úplatnou, tedy smlouvou o spotřebitelském úvěru.
15. Z provedeného dokazování vyplývá, že žalobce jako věřitel uzavřel se žalovaným jako dlužníkem smlouvu o půjčce č. [REDAKCE], kterou se zavázal poskytnout dlužníkovi půjčku ve výši 170 000 Kč, účelově vázanou na financování zálohy dle smlouvy o budoucí smlouvě o dílo č. [REDAKCE], smlouvu o dílo na projektovou dokumentaci č. [REDAKCE] a smlouvu příkazní č. [REDAKCE] ze dne 12. 11. 2014, uzavřené mezi společností ES jako budoucím zhotovitelem a žalovaným jako budoucím objednatelem. Žalobce se s žalovaným dohodl, že částka 170 000 Kč bude poskytnuta přímo společnosti ES do třiceti dnů ode dne podpisu smlouvy o půjčce. Žalovaný se zavázal splatit žalobci půjčku nejpozději do 18. 4. 2016. Pro případ prodlení s vrácením půjčky se účastníci dohodli na povinnosti žalovaného zaplatit žalobci smluvní pokutu ve výši 0,25 % denně z jistiny dlužné půjčky

až do zaplacení. K zajištění pohledávky ze smlouvy o půjčce vystavil žalovaný blankosměnku s doložkou nikoliv na řad žalobce a dohodl se na podmínkách doplnění úmyslně vynechaných údajů (údajů o splatnosti a výši směnečného peníze). Žalovaná převzala za zaplacení směnky směnečné rukojemství. Protože se žalovaný dostal do prodlení se splacením půjčky, žalobce využil uděleného vyplňovacího oprávnění, doplnil do blankosměnky chybějící údaje a domáhal se jejího zaplacení. Za společnost ES vedla se žalovaným jednání paní [REDAKCE], která s ním jednala i možnosti financování zálohy prostřednictvím půjčky poskytnuté žalobcem.

16. Protože smlouva o půjčce byla uzavřena mezi žalobcem jako podnikatelem na straně jedné a žalovaným jako spotřebitelem na straně druhé, jedná se o smlouvu spotřebitelskou (§ 1810 o. z. Sporným zůstalo, zda jde o smlouvu bezúplatnou či úplatnou, tj. zda jde o smlouvu, na níž dopadá úprava zákona o spotřebitelském úvěru (ve znění ke dni uzavření smlouvy o půjčce, tj. ke dni 16. 2. 2016) či nikoliv.
17. Ohledně předsmluvních jednání bylo prokázáno, že žalovaný jednal s paní [REDAKCE], vystupující jménem společnosti ES, komunikující z emailové adresy [REDAKCE]. Jmenovaná se mu představila v emailu ze dne 13. 11. 2014 jako [REDAKCE] s tím, že jejím úkolem je sestavit plán financování domu. Přislíbila, že i po nastěhování bude pomáhat spravovat hypotéku, aby splátka byla co nejpříznivější. Uvedla, že programem žalovaného je „program Nulová hotovost“, v němž zafinancují celou cenu domu a pozemku bez vlastní akontace. Poukázala, že společnost ES vyřizuje velké množství úvěrů a má v bankách značný vliv, který jí umožní přinést pro žalovaného mimořádné podmínky úvěru. Dne 3. 2. 2016 nabídla žalovanému tři možnosti financování zálohy ve výši 170 000 Kč, z toho první dvě byly bankovní půjčky s uvedením doby splatnosti, úrokové sazby a měsíční splátky. Jako třetí možnost nabídla překlenovací nebankovní půjčku vytvořenou pro klienty společnosti ES, zcela bez poplatku (na dva měsíce zcela zdarma), bezúročnou, snadno refinancovatelnou bankovním (nejčastěji hypotečním) úvěrem. Pro případ, že nebude půjčka vrácena v termínu splatnosti doporučila začít platit od třetího měsíce částku 2 550 Kč/měsíčně a tím usnadnit její refinancování. Žalovanému doporučila vybrat variantu třetí. Žalovaný v reakci uvedl, že mu doporučená varianta vyhovuje a vznesl dotaz, jaká procenta a podmínky jsou při třech měsících po splatnosti. Na to jmenovaná žalovanému zaslala modelový příklad půjčky s tím, že v kalkulaci je počítáno se splatností 30 dnů, on má 60 dnů. V modelovém příkladu jsou uvedeny tři varianty, z toho první počítá se splacením půjčky v termínu splatnosti; poplatky, úroky a smluvní pokuta jsou nulové. Druhá varianta předpokládá vrácení půjčky 30 dnů po splatnosti a dokončení stavby se společností ES, smluvní pokuta činí 2 550 Kč (smluvní pokuta 0,05 % denně z jistiny půjčky). Třetí varianta předpokládá vrácení půjčky 30 dnů po splatnosti a nedokončení stavby se společností ES; smluvní pokuta činí 12 750 Kč (smluvní pokuta 0,25 % denně z jistiny půjčky). Následně požádala o předložení daňového priznání, které přislíbil zaslat hlavnímu finančnímu analytikovi. Následně zpravuje nabídku HÚ (hypotečního úvěru).
18. K předsmluvním ujednáním žalovaný vypověděl, že neměl peníze. Proto si našel společnost ES, která nabízela postavení domu bez financí a zařízení hypotéky. Na požadavek na zaplacení zálohy ve výši 170 000 Kč sdělil, že nemá peníze. Nabídli mu tři možnosti, jedna z nich byla Chytrý nájem, s čímž souhlasil. Říkali, že nebude ty peníze vracet, že půjčka bude vrácena z hypotéky, kterou mu zařídí. Ta hypotéka měla být zařízena do doby, než vznikne smluvní pokuta. Při opakovaném výsledku žalovaný vypověděl, že jim říkal, že nemá hotovost, proto šel k nim, protože měli projekt vyřízení hypotéky a stavbu domu při nulové hotovosti. Jednal s paní [REDAKCE], zastupovala společnost ES. O půjčce jednal také s ní. Slíbila, že zařídí hypotéku a z ní se postaví dům. O částku 170 000 Kč měla být navýšena hypotéka s tím, že z ní bude uhrazena. Ten modelový příklad vnímal tak, že možná bude splácet 2 000 Kč měsíčně a potom se to zaplatí z hypotéky.
19. Odvolací soud se neztotožňuje s tvrzením žalobce, že žalovaný svou výpověď přizpůsobil nálezů Ústavního soudu. Žalovaný poprvé vypovídal při jednání dne 24. 6. 2019, tedy v době, kdy o budoucích názorech Ústavního soudu nemohl mít žádné povědomí, podruhé při jednání dne

26. 6. 2023. Při porovnání výpovědí je evidentní, že žalovaný vypovídal o podstatných okolnostech předcházejících uzavření smlouvy o půjčce v podstatě shodně (společnost ES nabízela stavbu domu bez jakékoliv hotovosti, on hotovost neměl, na zálohu si půjčil 170 000 Kč od žalobce, tuto formu financování mu nabídla společnost ES, konkrétně paní [REDACTED], se kterou jednal, půjčka měla být uhrazena z hypotéky, kterou mu měla společnost ES zařídit).
20. Žalobci lze přisvědčit, že důkaz výsledkem účastníka přichází v úvahu mimo jiné tehdy, nelze-li dokazovanou skutečnost prokázat jinak (§ 131 odst. 1 o. s. ř.). Tuto podmínku lze mít v posuzované věci za splněnou, když žalovaný se bránil (krom jiného) tvrzením, že mu bylo přislíbeno zařízení hypotečního úvěru, z něhož měla být uhrazena půjčka, protože nedisponoval žádnou hotovostí. Tato jeho tvrzení explicitně žádné jiné důkazy neprokazují, a proto soud prvního stupně nepochybil, provedl-li opakovaně důkaz výsledkem účastníka (žalovaného) a vyšel-li z něho při svém rozhodnutí. Pokud jde o rozpor důkazu výsledkem žalovaného s listinnými důkazy, odvolací soud jej neshledal. Výpověď žalovaného ohledně očekávání, s jakými vstupoval do jednání se společností ES (výstavba domu i bez hotovosti a vyřízení hypotečního úvěru, z něhož bude výstavba financována) koresponduje do značné míry s prezentací obsaženou v prvním emailu paní [REDACTED] z listopadu 2014, v němž je jí společnost ES líčena jako společnost se značným vlivem u bank, vyřizující ročně množství úvěrů. Z použitých formulací, bez znalosti hypotečního trhu, mohl žalovaný lehce nabýt dojmu, že hypoteční úvěr mu bude u banky společnosti ES vyřízen, a to přesto, že se tento závazek do žádných listin výslovně nepromítl (logicky, neboť společnost ES si musela být vědoma, že takovému závazku při znalosti fungování bank na poli hypoték by nebyla schopna dostát).
21. Shora uvedené důkazy a z nich učiněná zjištění umožňují závěr, že žalovaný nejednal se společností ES jen ve věci výstavby rodinného domu, ale i ve věci financování zálohy ve výši 170 000 Kč; oboje s ní řešila výhradně paní [REDACTED]. Z hlediska práva jsou žalobce a společnost ES samostatnými právníckými osobami. Společnost ES jednala se žalovaným nejen o podmínkách financování zálohy prostřednictvím půjčky poskytnuté žalobcem, ale sjednávala s ním i místo a čas schůzky, na níž mělo k podpisu smlouvy dojít (viz emailová komunikace mezi paní [REDACTED] a žalovaným). Žalobce vstoupil do kontraktačního procesu až v konečné fázi, za níž je třeba považovat samotný podpis smlouvy. Nabízí se vysvětlení, na kterém založil své rozhodnutí i Ústavní soud, že se tak stalo pouze z formálních důvodů, za které lze považovat eliminaci určitého druhu kauzálních námitek, které by žalovaný mohl proti zaplacení směnky vznést, a to námitek ze svého vztahu ke společnosti ES. To je také důvodem, proč soud prvního stupně správně vedl dokazování k obsahu jednání předcházejícímu uzavření smlouvy o půjčce, byť toto jednání se žalovaným vedla společnost ES, která stojí mimo kauzální vztah směnku provázející.
22. Odvolací soud si je vědom časového sledu smluvní dokumentace (smlouva o budoucí smlouvě o dílo byla uzavřena v listopadu 2014 a smlouva o půjčce v únoru 2016), z něhož žalobce dovozuje, že na sjednání hypotečního úvěru byl dostatek času a nemohl tudíž předpokládat, že se žalovaný ocitne v prodlení s úhradou půjčky. Tato argumentace se jeví logickou, ale pouze zdánlivě. Je pravdou, že patnáct měsíců lze považovat za dostatečně dlouhou dobu na vyřízení hypotečního úvěru. Pravdou také je, že za celou tuto dobu k jeho sjednání nedošlo; nebylo ani tvrzeno, že by o poskytnutí takového úvěru bylo vůbec s nějakou bankou jednáno. Pokud žalobce za této situace poskytl žalovanému půjčku se splatností dva měsíce, ač si byl vědom, že žalovaný žádnými finančními prostředky nedisponuje (proto byl žalovanému paní [REDACTED] nabízen program Nulová hotovost), byla pravděpodobnost, že žalovaný nebude schopen v tak krátké době finanční prostředky vrátit, rovna jistotě. I kdyby hypoteční úvěr nebyl vyřízen, jak tvrdí žalobce, proto, že žalovaný neposkytoval společnosti ES součinnost, tím spíše nemohl očekávat, že se postoj žalovaného během dvou měsíců, které měl na splacení půjčky, změní a hypoteční úvěr se podaří vyřídit. Vědomost žalobce o tom, že hypoteční úvěr se nepodařilo po dost dlouhou dobu vyřídit, lze dovodit z toho, že za společnost ES jednala paní [REDACTED], která se žalovaným jednala i o poskytnutí půjčky, jak vyplývá z emailové komunikace. To, že žalobce mohl vyjít z předpokladu,

že se žalovaný ocitne v prodlení se splacením půjčky, není způsobilá zpochybnit ani skutečnost, že směnku avalovala matka žalovaného, která dle žalobce disponovala značným majetkem. Smlouvu o půjčce uzavřel žalobce jen se žalovaným, který jediný byl povinen půjčku vrátit a jediný se mohl ocitnout v prodlení s jejím splacením. Směnka představovala zajišťovací prostředek. Práva z ní mohl žalobce uplatnit až po jejím doplnění, ke kterému nemohlo dojít před prodlením žalovaného. Solventní aval tedy žalobci žádnou záruku, že půjčka bude vrácena včas, nemohl dát. Naopak, pokud žalobce argumentuje solventním avalem, nabízí se, že spoléhal spíše než na včasné splacení půjčky, na prodlení žalovaného s jejím splacením. Solventní aval mu v takovém případě dával větší záruku uspokojení, a to nejen nesplacené půjčky, ale i smluvní pokuty, na niž mu vznikl každým dnem prodlení nárok.

23. Vše shora uvedené umožňuje přijmout závěr, že ujednání o „smluvní pokutě“ nepředstavuje ve skutečnosti sankci pro případ nesplnění povinnosti žalovaného vrátit žalobci částku 170 000 Kč do data splatnosti, ale jde o „skrytý úrok“, a to proto, že žalobci muselo být již v okamžiku uzavření smlouvy o půjčce zřejmé, že žalovaný není schopen svému závazku ve sjednané době dvou měsíců dostát, a že se mu tak nad rámec jistiny dostane ještě další finanční částky, jejíž výše bude odvislá od doby, kterou nechá uplynout mezi prvním dnem prodlení a dnem, kdy do žalovaným vystavené blankosměnky doplní chybějící údaje. Závěr o „skrytém úroku“ podporuje i to, že paní [REDAKCE] pro případ prodlení s vrácením půjčky doporučila žalovanému „od 3. měsíce začít platit částku 2 550 Kč/měsíc a tím usnadnit její refinancování“, což spíše navozuje iluzi jakýchsi splátek než hrazení smluvní pokuty, obzvláště činila-li sjednaná smluvní pokuta 0,25 % denně z dlužné jistiny, tj. 425 Kč/den nebo 12 750 Kč/měsíc). Utajen pro odvolací soud zůstal důvod, proč by měla úhrada částky 2 550 Kč měsíčně zajistit lepší refinancovatelnost půjčky. Smlouva o půjčce je s ohledem na vše shora uvedené smlouvou upravenou zákonem o spotřebitelském úvěru, když nejde o smlouvu poskytnutou bez úroku a jakékoli úplaty, na kterou se zákon nevztahuje (§ 2 písm. c) z. s. ú.). Jestliže § 18 odst. 1 z. s. ú. stanovil, že ke splacení nebo zajištění splacení spotřebitelského úvěru nelze použít směnku nebo šek, nelze žalobcem uplatněná práva ze směnky, byť jde o směnku platnou, jak bylo shora vysvětleno, přiznat. Dalšími námitkami žalovaného bylo tudíž bezpředmětné se zabývat.
24. K další argumentaci žalobce odvolací soud uvádí, že informace o programu Nulová varianta, v jehož rámci není třeba žádná vlastní akontace, zazněly v emailu paní [REDAKCE] z listopadu 2014. Soud prvního stupně nemusel a ani nevycházel z marketingových materiálů společnosti ES (důkaz těmito materiály proveden nebyl); obsah emailu, kterým důkaz proveden byl, pro učinění skutkových zjištění ohledně obsahu nabídky společnosti ES žalovanému a přijetí závěrů postačoval. Irelevantní je, zda předmětem činnosti žalobce je poskytování i jiných půjček než půjček klientům společnosti ES, neboť tato skutečnost nebyla důvodem pro zrušení směnečného platebního rozkazu.
25. Za relevantní odvolací soud nepovažuje ani poukaz žalobce, že zrušení směnečného platebního rozkazu nepředstavuje spravedlivé uspořádání vztahu účastníků. Není pochyb o tom, že žalobce svůj závazek ze smlouvy o půjčce splnil. Zrušením směnečného platebního rozkazu je žalovaný sice zbaven povinnosti platit svůj závazek, avšak jde závazek ze směnky jako zajišťovacího prostředku, nikoliv závazek ze smlouvy o půjčce. Je výhradně na žalobci, zda se vrácení jistiny z titulu smlouvy o půjčce a nastolení bude domáhat či nikoliv. Směnka není jedinou možností, jak se případných nároků domoci.
26. S ohledem na shora uvedené byl odvoláním napadený rozsudek podle § 219 o. s. ř. jako věcně správný potvrzen.
27. O nákladech odvolacího řízení rozhodl odvolací soud podle § 224 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 142 odst. 1 o. s. ř. a přiznal je v odvolacím řízení úspěšnému žalovanému. Jím vynaložené náklady v celkové výši 26 910,40 Kč představují odměnu za dva úkony právní služby v celkové výši 21 640 Kč (2 úkony x 10 820 Kč/úkon - sepis vyjádření k odvolání proti meritornímu rozhodnutí a účast

na jednání před odvolacím soudem dne 15. 5. 2024) podle § 7 bod 6 advokátního tarifu, náhradu hotových výdajů za dva úkony právní služby v celkové výši 600 Kč (2 úkony x 300 Kč/úkon) podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu a náhradu za 21% daň z přidané hodnoty z odměny a náhrady hotových výdajů ve výši 4 670,40 Kč.

Poučení:

Proti bodu I. výroku tohoto rozsudku lze podat dovolání do dvou měsíců od jeho doručení k Nejvyššímu soudu ČR prostřednictvím soudu prvního stupně, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Proti bodu II. výroku tohoto rozsudku není dovolání přípustné (§ 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.), nebude-li dovoláním napaden současně i bod I. výroku tohoto rozsudku.

Praha 15. května 2024

Mgr. Kateřina Černá v. r.
předsedkyně senátu

